

PODOBENSTVÍ O ZLÝCH VINAŘÍCH

Původ materiálu

Pavel Jánošík

Pořadí v lekci

33

Žalm 118,22-23 Kámen, jež zavrhli stavitelé, stal se kamenem úhelným. Stalo se tak skrze Hospodina, tento div se udál před našimi zraky.

liturgické čtení -L 22,1-8

Klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti

- celé podobenství je především prorockým varováním před špatným chápáním toho, co je lid vyvolený, zvláštní. Nejde tu o předání štafety (Pán Bůh už teď není s Židy, ale s námi křesťany). V příběhu Izraele i v příběhu křesťanské církve běží o problém věrnosti a nevěry vůči Hospodinu a jeho smlouvě, o platnost zaslíbení, o aktuálnost soudu a milosti.

- **jeden člověk vysadil vinici...** - Ježíšovým posluchačům to připomene notoricky známé podobenství: Hospodinova vinice (Iz 5, 1-7), která někdy nenese ovoce, jak by měla, je Boží lid, Izrael. Vinice je symbolem toho, co náleží Bohu, co je od něj svěřeno do opatrování a péče. Takové svěřenství a obdarování zavazuje, protože vyvolení a pověření není v prvé řadě privilegium, ale úkol. Vinaři (tady vůdcové lidu), kteří dostali vinici do spravování a nesou za ni před pánem vinice odpovědnost, si ji přivlastnili (drze vyvlastnili), místo aby na ní pracovali s výhledem na odvod podílu ze zisku.

- právě náboženští vůdcové, **velekněží a zákoníci**, se tady v příběhu evangelia, po Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma, dostávají s Ježíšem do stále otevřenějšího a napjatého sporu: o Ježíšovu pravomoc (Lk 20,1-8), o původ jeho moci, o jeho poslání, o jeho identitu.

- **služebníci**, které pán vinice posílá k vinařům - srv. 2Pa 36, 15-16: „Hospodin, Bůh jejich otců, k nim nepřetržitě posílal své posly, protože měl soucit se svým lidem i se svým příbytkem. Oni však boží posly zesměšňovali, pohrdali jeho slovy a jeho proroky prohlašovali za podvodníky, takže Hospodinovo rozhořčení dolehlo na jeho lid a nebyl, kdo

by ho zhojil“ .

- **milovaný syn** - je u proroků označení Izraele a už proroci zažívali a dosvědčovali, že povoláný syn/služebník stojí proti majetníkům pravdy. Tak se i Ježíš ke svému poslání zpřítomňovat živé Boží jednání proti těm, kteří jeho vinici zprivatizovali, otevřeně hlásí.

- **to je dědic!** - v podobenství je klíčový 14. verš (shodný téměř doslova s ostatními synoptiky) o reakci na poslaného „syna“ - to je dědic, když ho zlikvidujeme, uchvátíme dědictví pro sebe. Do TOHOTO TYPU REAKCE – uchvátit definitivně vinici, a tak jednou provždy vyřešit problémy s jejím pánem, který je beztak kdesi daleko – se podobenství střetuje především. Podobenství odhaluje, k jak zhoubným koncům vede, když autority „vyvoleného a milovaného lidu“ zapomenou, že stále trvá autorita pána vinice, neboli Pána nad lidem Božím. Problém křesťanů je, že podobenství posloucháme, jako bychom nestáli v zástupu okolo Ježíše, ale Ježíšovi po boku. Že se nám však pokušení stát se majiteli a vymazat fakticky autoritu Pána nevyhýbá, geniálně analyzoval Dostojevskij ve své vizi Velkého inkvizitora (viz Bratři Karamazovi).

Ježíš toto podobenství vykládá veřejně, všemu lidu, je tedy na posluchačích, kdo a jak se v něm pozná.

- závěr (či spíše „ponaučení“) podobenství o tom, že **pán ji sebere TAKOVÝMTO vinařům - a dá vinici jiným**, je třeba vnímat podobně jako jiná podobenství, ne jako konstatování, co se stane s těmi, kdo Ježíše jako Božího Syna odmítají, ale jako varování před nenaplněním, zneužitím Božího povolání. Zasahuje právě ty posluchače, kteří mají sklon vystupovat majetnicko-autoritářsky. U Lk následuje jejich ohromená reakce: „*To p?ece ne!*“ (srv. Ř 3,4.6.31.) - odmítají, že by k něčemu takovému jako odebrání vinice mohlo dojít - a na to Ježíš znova argumentuje citátem o kameni, který stavitelé odmítli.

- **kámen úhelný** – je pravděpodobně klenák (vrchní kámen, který drží pohromadě celou klenbu) nebo možná základní kámen, od něhož se měří úhly a vzdálenosti při stavbě – každopádně, když ho stavitelé zavrhnou, (škrtnou jako nehodící se – jako se nehodí Ježíš), rozsype se jim celá stavba.

- **roztříští, rozdrťí...** (srv. Da 2, 34nn: kámen bez zásahu lidské ruky roztříští hliněné nohy sochy, co se o ní zdálo Nebúkadnesarovi). Obrazná prorocká řeč tady stvrzuje, že příchod Božího království je nezadržitelný jako padající kámen. Nejde o likvidaci lidí mocenskými prostředky nebo zázračnou přírodní katastrofu využitou božskými silami.

úskalí textu:

- při vyprávění není třeba zastírat motivy nepřátelství, strachu a napětí. Někteří viděli v Ježíšovi bohorouhače, který ruší rozdíl mezi čistým a nečistým, přestupuje posvátné normy, nebere vážně zákon. I náboženské a politické důvody vedly k jeho ukřižování. Můžete děti upozornit, že Ježíšovým protivníkům, kteří tak lpěli na tradici, připadal, jako kdyby karikoval jejich - naše - náboženství - tuhle případnou aktualizaci je potřeba zaostřit nejprve do křesťanství, pak teprve jinam.

- nezakládejte u dětí na křesťanský antisemitismus. Židé jdou možná po jiné cestě než křesťané, ale povolal je stejný Hospodin a jeho zaslíbení platí. Křesťané nejsou nový či „náhradní“ Izrael obdařený většími privilegii.

- „zákonictví“ a „majetnictví pravdy“ jako postoj je záležitost, kterou Lukáš potkává a kritizuje už v rámci církve, byť to má v jeho evangeliu formu konfliktu Ježíše a izraelských autorit

Pomůcky

- obrázek vinice, flanelograf

a) pro Teofila:

Teofil může začít třeba nějakou svou zkušeností – že dostal za uši od vůdců - starších! - že ho někdo odbyl s tím „já tomu přece musím rozumět líp! - načež Lukáš může upozornit na problém „zbytnělé“ a majetnické náboženské autority – vyprávět podobnosti.

A pak by se mohl Teofil zeptat: „Takže my, co věříme v Syna, už s tím problémy nemáme?“ - a Luk může říct NE - jakmile si tohle někdo začne myslet, je na cestě k malému, s kterým se utkával Ježíš.

pro mladší školní věk:

Máte doma zvířátko, které je vaše? Znamená to, že si s ním můžete dělat, co chcete? Musíte se o něj starat – jak?

pro střední a starší věk:

Víte o někom, kým druzí opovrhují, protože je jiný (jinak se obléká, dělá jiné věci, než si jeho okolí představuje...)?

Víte o nepřátelství, které k Ježíšovi chovali velekněží a zákoníci? Proč, co jim na Ježíšovi vadilo?

6. Osnovy vyprávění

a) pro mladší školní věk

Můžete vynechat vyprávění o roztříštění, možná by to nepochopily jako varování, ale jako bezprostřední hrozbu

I. Motivace

II. Vinice je pronajata vinařům

III. Pán posílá služebníky pro podíl z výnosu vinice

IV. Vinaři služebníky zbijí a vyženou

V. Nakonec pán posílá svého syna

VI. Vinaři syna zabijí

VII. Pán dá vinici jiným

b) pro střední a starší školní věk

I. Motivace

II. Vinice je pronajata vinařům

III. Pán posílá služebníky pro podíl z výnosu vinice

IV. Vinaři služebníky zbijí a vyženou

V. Nakonec pán posílá svého syna, vinaři ho však jako dědice zabijí

VII. Pán dá vinici jiným

VIII. Posluchači jsou překvapeni

IX. Píseň o zavrženém kameni

X. Zákoníci a velekněží se v podobenství poznali

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Máte rádi hroznové víno? Víte, kde se pěstuje a co všechno se z něj dělá? Viděli jste vinici? Nebo vás dokonce už rodiče s sebou vzali na návštěvu nějaké vinice či vinohradu? Zašli jste se s nimi podívat i do vinného sklípku? Pokud ne, tak si to s nimi zkuste domluvit, abyste si do nějaké vinařské oblasti udělali třeba o prázdninách společný výlet. Taková vinice i ten vinný sklípek s voňavými dřevěnými sudy vína stojí určitě za vidění. (Pokud jste odněkud z jižní Moravy, tak možná nějaký vinohrad rodiče nebo děda s babičkou mají a vy jim chodíte pomáhat...)

II. JEŽÍŠ MLUVÍ S VELEKNĚŽÍMI A ZÁKONÍKY

Když šel tentokrát Teofil za Lukášem, byl celý napjatý. Jen co se posadili, tak se zeptal: „Jak to bylo dál? Co následovalo po Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma a jeho pláči nad tímto městem?“ A Lukáš začal vyprávět.

Ježíš učil v chrámu a zvěstoval tam evangelium, tu dobrou zprávu o Pánu Bohu, který má rád každého člověka. Kolem Ježíše stáli velekněží a zákoníci. To byli vzdělaní mužové, kteří v chrámu měli hlavní slovo. Starý zákon znali skoro zpaměti, každý den si v něm četli. Lidé za nimi chodili a naslouchali jim. I za Ježíšem lidé chodili, chtěli slyšet i jeho, protože

říkal věci, které od zákoníků neslyšeli.

Někteří velekněží a zákoníci však začali mít vůči Ježíšovi výhrady. Jeho počínání a mluvení se jim nezdálo. To, jak mluvil o Pánu Bohu, je rozčilovalo. Možná v tom jejich rodícím se nepřátelství bylo i trochu závisti, že on má víc posluchačů než oni. Ježíš byl v mnohém jiný než oni. Tím narušoval jejich uzavřený systém. Nezapadal do žádné jejich škatulky. Ježíš se jim však nevyhýbal. I jim se snažil vysvětlit, co říká a dělá. V některých věcech se shodli, v jiných však stáli proti sobě. Mluvili spolu, ale spor mezi nimi spíše rostl, než že by se zmenšoval.

III. JEŽÍŠ VYPRÁVÍ PODOBENSTVÍ O VINICI

Při jednom takovém rozhovoru, jim Ježíš pověděl podobenství o vinici a vinařích. Jeden hospodář měl pěknou vinici. Nekoupil ji od jiného hospodáře, ani ji nezdědil po svém tátovi. Sám ji založil. Založit vinici je těžká a složitá práce. Bylo třeba vyhledat slunný svah, zemi vyčistit a překopat do velké hloubky, dobře ji pohnojit a pak vysázet vinnou révu. Potom bylo nutné několik let vinici trpělivě okopávat, odstraňovat plevel a ošetřovat každý keř. Teprve pak mohlo přijít první vinobraní. Ale pak se stalo, že hospodář musel na dlouhý čas odcestovat. Pronajal tedy svůj vinohrad partě vinařů, aby ji obdělávali. Ti mu slíbili, že mu budou část úrody odevzdávat. Zbytek měl být jejich odměnou za práci. Taková byla mezi nimi domluva.

IV. PÁN POSÍLÁ SVÉ SLUŽEBNÍKY PRO PODÍL Z VÝNOSU VINICE

Po čase se přiblížil krásný čas vinobraní, čas sklizení sladkých plodů. Hospodář proto poslal svého služebníka, aby převzal jeho část úrody. Jednal přesně tak, jak se předem mezi sebou domluvili. Ale vinaři, kteří si vinici pronajali, služebníka nepřijali vůbec v dobrém. Dělali jako by o žádnou dohodu nevěděli nebo jako by na všechno zapomněli. Místo části úrody dostal služebník spoustu ran. Celý zbitý se sotva dokázal vrátit domů. Vinaři odmítli hospodáři odevzdat domluvený podíl z výnosu. Chtěli si zkrátka nechat všechno pro sebe.

V. VINAŘI ZBIJÍ A VYŽENOU I DALŠÍ SLUŽEBNÍKY

Co na to pán vinice? Jak asi zatočí s takovými lumpy, kteří nectí žádné dohody? Vyřídí si to s nimi podle práva a potrestá je? Ne, on to místo toho zkusí s nimi znovu po dobrém. Doufá, že se mu podaří na vinaře zapůsobit. Má naději, že když na ně půjde po dobrém, tak svého špatného jednání zanechají. A tak k nim poslal postupně ještě dva další služebníky, aby přinesli část úrody. Ale ani oni nepořídili. Dopadli stejně jako ten první, ba ještě hůř. Vinaři je zbili a poslali zpět s prázdnou. A mohli být rádi, že vůbec zůstali naživu.

VI. PÁN POSÍLÁ SVÉHO SYNA, VINAŘI HO VŠAK JAKO DĚDICE ZABIJÍ

Ani po těchto špatných zkušenostech majitel vinice neztratil svou trpělivost. Pořád chtěl svou dobrotou přivést nájemce vinice k tomu, aby se zastyděli za své jednání a napravili se. A tak se rozhodl udělat ještě jeden pokus. Tentokrát už za nimi neposlal žádného svého služebníka, ale přímo svého milovaného syna. Řekl si, že na něj přece budou mít ohled. A poslušný syn se vydal na cestu. Vinaři ho uviděli už zdaleka. Ted' měli snad poslední příležitost smířit se s hospodářem. Ale na to oni vůbec nemysleli. Místo toho si řekli: „Hele, přichází za námi hospodářův syn.“ Hned jim došlo, že je to dědic, kterému vinice po otci měla připadnout. „Zbavme se ho, zabijme ho a dědictví připadne nám, jako těm, kdo na této vinici hospodaří!“ Takový hrozný plán vymysleli. Už jim nestačilo to, co se na vinici urodilo. Chtěli mít pro sebe celou vinici. A tak svůj plán uskutečnili. Zmocnili se syna, vyvlekli za ohradu vinice a zabili ho.

VII. PÁN DÁ VINICI JINÝM, POSLUCHAČI JSOU TÍM PŘEKVAPENI

Takové podobenství vyprávěl Ježíš svým posluchačům. K tomu pak ještě přidal otázku: „Co tedy s nimi udělá pán vinice?“ Sám na ni hned také odpověděl: „Přijde, zahubí ty vinaře a vinici dá jiným.“ Mezi jeho posluchači byli i zákoníci a veleknězi. Tušili, kam Ježíš svým vyprávěním míří. Obrazu vinice přece proroci užívali o Božím lidu, o Izraeli! To bylo pro ty náboženské chrámové „špičky“ už moc. „To přece ne!“ říkali zvýšeným hlasem. Tak tím byli překvapeni. A jako vzdělaní a v knihách sběhlí lidé začali usilovně přemýšlet, proč jim Ježíš tento zvláštní příběh pověděl.

VIII. PÍSEŇ O ZAVRŽENÉM KAMENI – ZÁKONÍCI A VELEKNĚZI SE V PODOBENSTVÍ POZNALI

Aby jim to skutečně došlo, připojil Ježíš k podobenství ještě úryvek jedné biblické písničky. Připomněl jim žalm, ve kterém se zpívá o úhelném kameni (Ž 118,22-23): „Kámen, který stavitelé zavrhli, stal se kamenem úhelným.“ K tomu přidal Ježíš ještě varování: „Každý, kdo padne na ten kámen, roztrhne se, a na koho on padne, toho rozdrtí.“

Když toto varování uslyšeli veleknězi a farizeové, velmi se rozzlobili. Došlo jim, že to Ježíš vztahuje na ně – že oni jsou podle něj ti zlí vinaři i ti stavitelé, kteří zavrhli úhelný kámen, bez kterého stavba nemůže stát. Místo toho, aby o tom ještě více přemýšleli a šli do sebe, aby jim bylo líto, že takto jednají, tak se na Ježíše ještě víc naštváli. Toto Ježíšovo varování jim dávalo šanci, aby uviděli sebe sama v pravém světle, ale oni to nevzali vážně. Nechtěli zkrátka slyšet. Právě naopak. Z tohoto Ježíšova varování a nabídnuté šance udělali další jeho „mínus“. A těch už měl u nich tolik, že se rozhodli ho zatknout. V tuto chvíli to však ještě neudělali, báli se zástupů, u kterých byl Ježíš oblíben.

IX. TOTO PODOBENSTVÍ JE I O NÁS A PRO NÁS

Na Teofila podobenství velmi zapůsobilo. „Škoda, že si to ti zákoníci nevzali k srdci. Nemuselo to s nimi a s jejich lidem tak špatně dopadnout.“ „Myslíš, Teofile, že to podobenství bylo jen o nich a nás že se už netýká? Určitě to Ježíš vyprávěl i o nás a pro nás.“

Přemýšlejme, jak a v čem se týká i nás dnes. Žijeme ve světě, který je i přes všelijaké lidské řádění pořád ještě Boží vinicí. Věříme přece, že tento dobrý a krásný svět vyšel z Boží ruky a Bohu patří. Smíme se těšit z krásných plodů této vinice. I za námi přicházejí všelijací Boží služebníci, různí Boží poslové, a připomínají nám, že svět patří Bohu a nám byl pouze svěřen. Že to, co tu vyrostlo a co dostáváme darem, není jenom naše a jenom pro nás. Že část té dobré úrody máme dát zpět majiteli vinice. Nasloucháme jim? Neodcházejí od nás s prázdnou?

Ale jak můžeme Pánu Bohu vrátit něco z toho, co nám tu dává? Když se k Pánu Bohu nebudeme otáčet zády. Když budeme brát vážně, co nám říká. Když mu k němu budeme mít úctu i lásku. Když se za něho nebudeme stydět. Když budeme prokazovat dobro druhým lidem. A hlavně, když s Božími dary nebudeme zacházet, jako by tu všechno bylo naše a ne Boží.

Právě to může být to dnešní nepřátelské jednání: že se člověk chová jako majitel vinice jménem svět, jako ten, kterému to tady na zemi patří a který si proto může dělat, co chce. Vždycky když takto zapomínáme, že žijeme na svěřeném a nevracíme svému Stvořiteli část

toho, co dostáváme, tak jednáme právě jako ti zlí vinaři. Tak i my můžeme znevažovat Pána Boha, i jeho Syna, Ježíše Krista. Toho, který drží všechno pohromadě a chrání před sesypáním, tak jako úhelný kámen stavbu.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti za svět, ve kterém smíme žít, a všechny jeho krásy. Mnohé jsme od tebe dostali a stále dostáváme. Uč nás vděčnosti za to, co jsi nám svěřil. Za přírodu, za lidi kolem, za věci, které užíváme, za naše nejrůznější schopnosti... Ukazuj nám, jak můžeme druhým dělat radost a pomáhat jim. Děkujeme, že se tomu můžeme učit u Ježíše Krista. Amen.

Podněty pro rozhovor

- Máte za něco svěrenou zodpovědnost? Myslíte, že zodpovědnost patří i k víře?
- Znáte z bible nějaké postavy, které se připojily k Izraeli, k lidu Hospodinovu?
- Mají křesťané něco společného s Izraelem? Jsou jejich dějiny zčásti i našimi dějinami? Je Abraham také naším předchůdcem ve víře?
- Znáte příklady z dějin, že křesťané byli pronásledováni, nespravedlivě postihováni od jiných křesťanů?
- Co je to pogrom? Víte, že křesťané někdy ubližování Židům zdůvodňovali tím, že Židé zabil Ježíše? Je to odplata nebo se tím sami křesťané Ježíšovi zpronevěřují?
- Zaspívejte si píseň Byl jsi tam, když byl křižován můj Pán (S 25) – zpíváme v ní o Ježíšově zavržení nebo i slávě? Zpíváme taky o odpuštění – nám, kteří si myslíme, že bychom ho nikdy neopustili?

Odkaz na pracovní list

[33 Podobenství o zlých vinařích](#)

Odkaz na píseň

[Vítej, Jezu Kriste, z nebes vysokosti](#)

[Mocný Bože, při Kristovu zachovej nás spásy slovu](#)

[Snažujme se ve všem právě \(EZ477\)](#)

[My vyznáváme \(EZ605\)](#)

[Kdo je mocný jak ty, Hospodine](#)

[Jednou bude všechno jiné, až přijde Pán](#)

[Otevřete brány hradeb kamenných](#)

[Byl jsi tam, když byl křižován můj Pán](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo](#)

Biblický odkaz (kat)

[Lukáš 20,9–19](#)